

Hag, 16. juli 2024.

Rezime prvostepene presude u predmetu
Specijalizovani tužilac protiv Pjetera Šalje (KSC-BC-2020-04)

1. Pretresni panel I danas izriče prvostepenu presudu u predmetu Specijalizovani tužilac protiv Pjetera Šalje. Panel čine sudija Roland Dekers, sudija Žilber Biti, rezervni sudija Vladimir Mikula, i ja, Mapi Felt-Folja, predsedavajući sudija. Presuda se izriče u ime naroda Kosova, na javnoj sednici i u prisustvu g. Šalje, optuženog.
2. Ovaj predmet tiče se radnji i postupaka optuženog, Pjetera Šalje, približno u periodu od 17. maja 1999. do 5. juna 1999.
3. Današnja presuda je druga presuda za ratne zločine koju donosi ovaj sud. Ona doprinosi ostvarivanju pravde za žrtve i utvrđivanju odgovornosti za teška kršenja međunarodnog humanitarnog i krivičnog prava iz nadležnosti Specijalizovanih veća.
4. U nastavku ću pročitati sažetak glavnih zaključaka koje je doneo ovaj panel. Ovaj sažetak nije sastavni deo prvostepene presude; za odluke i zaključke panela merodavna je isključivo prvostepena presuda. Presuda će biti dostupna javnosti na kraju ove sednice. Sažetak presude biće objavljen na veb sajtu Specijalizovanih veća.
5. Ovaj predmet tiče se ratnih zločina koji su izvršeni u nekadašnjoj fabrici metala u mestu Kukeš u Albaniji, približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999. Tokom inkriminisanog perioda, fabrika metala u Kukešu (koju ću nadalje zvati FMK) služila je kao štab Oslobođilačke vojske Kosova (nadalje: OVK) i korišćena je za različite namene, uključujući regrutaciju, mobilizaciju i pozadinsko obezbeđenje. Panel je tokom suđenja od više svedoka dobio uverljiva, dosledna i međusobno saglasna svedočenja o tome da su određeni pripadnici OVK koristili fabriku metala u Kukešu za zatvaranje, saslušavanje i zlostavljanje lica za koja su smatrali da sarađuju sa srpskim vlastima, da su povezana s tim vlastima ili ih podržavaju, odnosno lica za

koja su mislili da nedovoljno podržavaju aktivnosti OVK. Tačan broj zatvorenika u fabrici metala u Kukešu tokom inkriminisanog perioda nije poznat, ali se procenjuje da ih je bilo oko 40, među kojima su bile i najmanje tri žene. Panel je utvrdio identitet osamnaest (18) lica zatvorenih u fabrici metala u Kukešu u periodu na koji se odnosi optužnica.

6. Panel je ovo suđenje vodio u kontekstu kontinuirane prakse zastrašivanja svedoka. Te okolnosti imale su vidljivog, mada ne uvek istog uticaja na iskaze nekih svedoka koji su svedočili pred panelom. Imajući to u vidu, valja napomenuti da je panel tokom suđenja saslušao nekoliko svedočenja iz prve ruke o traumatičnim iskustvima koja su svedoci doživeli tokom zatvoreništva u fabrici metala u Kukešu i trajnim fizičkim i psihičkim posledicama koje su ta iskustva ostavila na njihove živote ili život članova njihovih porodica. Žrtve su pretežno bile kosovski Albanci koji su stradali od ruku drugih kosovskih Albanaca. Opisi koje su dale te žrtve bili su slikoviti, detaljni i upečatljivi. Neki od tih svedoka imali su status žrtve učesnika u postupku.

7. Svedoci su govorili i o svojoj potrazi za pravdom tokom proteklih 25 godina. Rečima jednog od njih: „[D]a je [na Kosovu] bilo vladavine prava [...] to bi bilo razrešeno [...], ali, ko bi to mogao da učini? Niko. Niko nije tamo [...] hteo da uzme predmet i da se time pozabavi“ – kraj citata.

8. U nastavku ću se kratko osvrnuti na optužbe, a potom dati sažetak zaključaka panela iz prvostepene presude u odnosu na optuženog g. Šalju.

OPTUŽBE

9. Počecu s optužbama.

10. Gospodin Šalja je belgijski državljanin, rođen 17. septembra 1963. u Prizrenu, na Kosovu. Poznat je i pod nadimkom Ujku, što znači „vuk“.

11. Tužilaštvo je iznelo četiri (4) tačke optužnice u kojima se g. Šalja tereti po osnovu više vidova krivične odgovornosti za ratne zločine, na osnovu članova 14(1)(c) i 16(1)(a) Zakona o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu. To su ratni zločini proizvoljnog lišenja slobode, okrutnog postupanja i mučenja najmanje devet lica i ubistva jednog lica, izvršeni u fabrici metala u Kukešu približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999.

12. Gospodin Šalja se izjasnio da nije kriv ni po jednoj tački optužnice.

BIOGRAFSKI PODACI I POLOŽAJ G. ŠALJE

13. Sada ću se osvrnuti na biografske podatke i položaj g. Šalje.

14. Gospodin Šalja je bio pripadnik OVK pre i tokom inkriminisanog perioda. Priključio se OVK u martu 1998. i nedugo zatim bio je postavljen za starešinu ili oficira vojne policije OVK u Jablanici. Na tom položaju u OVK ostao je do leta 1998, kada je napustio Kosovo i otišao u Belgiju.

15. Gospodin Šalja se krajem marta 1999. ponovo priključio OVK u Albaniji, u mestu Kukeš, gde je ostao do juna/jula 1999, nakon završetka oružanog sukoba. U periodu na koji se optužbe odnose, g. Šalja je u više navrata bio fizički prisutan u fabrici metala u Kukešu. On je veoma često, i bez ograničenja, dolazio i odlazio iz te fabrike. Premda tamo nije imao konkretan čin ili službeni položaj, uživao je izvesnu autonomiju.

ZAKLJUČCI PANELA O KRIVIČNIM DELIMA ZA KOJA SE OPTUŽENI TERETI

16. Sada ću preći na zaključke panela o krivičnim delima iz potvrđene optužnice.

17. *Proizvoljno lišenje slobode.* Počecu od tačke 1, proizvoljnog lišenja slobode. Na osnovu dokaza, panel je zaključio da je najmanje osamnaest (18) lica čiji je identitet utvrđen bilo lišeno slobode od strane pripadnika OVK u fabrici metala u Kukešu, približno od 17. maja do 5. juna 1999.

18. Dokazi pokazuju da su lica hapšena i zatvarana na osnovu neodređenih optužbi da su „izdajnici“ ili „saradnici“ srpskih vlasti, da podržavaju Srbiju, ili da nedovoljno podržavaju aktivnosti OVK – bilo finansijski, vojno ili politički. Okolnosti hapšenja većeg broja tih lica ukazuju na to da su unapred vršene istrage o njihovom kretanju: neki su uhapšeni u svojim domovima, neki na ulici, neki po dolasku u Albaniju iz inostranstva, a neki u izbegličkim logorima ili pak tamo gde su našli sklonište nakon što su proterani s Kosova. Zatvorenici su odvoženi automobilima ili minibusima direktno u fabriku metala u Kukešu ili su prvo držani na drugim (privremenim) lokacijama na severu Albanije, a potom prebacivani u fabriku metala. Potrage za licima koja će kasnije biti zatvorena, njihovo hapšenje i prebacivanje u fabriku metala nužno su podrazumevali značajan nivo organizovanosti, logistike i ljudstva.

19. Pripadnici vojne policije OVK su, zajedno s drugim pripadnicima OVK, imali aktivnu ulogu u hapšenju i prebacivanju zatvorenika u fabriku metala. Gospodin Šalja je neposredno učestvovao u prebacivanju jednog od zatvorenika u fabriku metala u Kukešu.

20. Zatvorenici su kontinuirano dovođeni u fabriku metala u Kukešu i puštani na slobodu. Neki su držani po nekoliko dana, a neki i do mesec dana.

21. Svim zatvorenicima su tokom celog perioda zatvoreništva bila uskraćena osnovna prava zagantovana međunarodnim humanitarnim pravom. Konkretno, oni nisu bili obavješteni o tome zašto su lišeni slobode, nisu bez odlaganja izvedeni pred sudiju ili neki drugi nadležni organ i nije im pružena prilika da ospore zakonitost pritvora. Naprotiv, kao što ću uskoro opisati detaljnije, određeni broj zatvorenika je tokom zatvoreništva bio teško zlostavljan od strane pripadnika OVK, među kojima je bio i g. Šalja. Neki su bili primorani da daju iznuđena priznanja, a jedan od njih je ubijen.

22. *Surovo postupanje i mučenje.* Sada prelazim na tačke 2 i 3, surovo postupanje i mučenje. Na osnovu dokaza, panel je zaključio da je najmanje osamnaest (18) lica čiji je identitet utvrđen bilo lišeno slobode i držano u fabrici metala u Kukešu u

nehumanim i ponižavajućim uslovima tokom perioda na koji se optužbe odnose. Zatvorenici su držani u tesnim prostorijama bez kreveta, ponekad i do trinaest (13) njih u jednoj sobi. Pripadnici OVK im nisu dopuštali da spavaju, maltretirali su ih ili ulazili u sobu tokom noći da ih zlostavljaju. Nisu dobijali ispravnu hranu i vodu, niti su količine bile dovoljne. Jedan svedok se prisetio kako bi ponekad dva zatvorenika morala da podele jedno kuvano jaje. Ponekad ne bi dobijali hranu uopšte. Zatvorenicima nije bilo dopušteno da se operu ili presvuku. Morali su da traže dozvolu za odlazak u toalete, koji su bili u lošem stanju. Zatvorenici su u toalet išli pod pratnjom, i ponekad bi usput bili maltretirani. Svedoci su izjavili da uslovi u pritvoru, citiram, „nisu bili ni za životinje ili stoku“, završen citat. Zatvorenici ili nisu imali odgovarajuću zdravstvenu negu ili im je ta nega bila sasvim uskraćena. Povrh toga, bilo im je zabranjeno da razgovaraju međusobno, što je kod njih samo pojačavalo strah i strepnje.

23. Zatvorenici su osim toga bili podvrgavani surovom saslušavanju, najčešće tokom noći. Ispitivani su u vezi s njihovim poslovima, o tome gde su bili pre i tokom rata, njihovim odnosima sa Srbima i saznanjima o srpskim „kolaboracionistima“. Optuživali su ih da su „srpski kolaboracionisti“, „špijuni“, „izdajnici“, „ubice“ ili „silovatelji“. Neki su bili primoravani da daju pismene izjave i priznanja. Saslušanja su vodili različiti pripadnici OVK, među kojima i g. Šalja, Sabit Geci i Džemšit Krasnići. Gospodin Šalja je bio prisutan i kada su drugi pripadnici OVK saslušavali zatvorenike.

24. Osim nehumanih i ponižavajućih uslova zatvaranja i surovih saslušavanja, panel je na osnovu dokaza utvrdio da je nekoliko pripadnika OVK svakodnevno fizički i psihički zlostavljalo zatvorenike. Tukli su ih tokom noći do ranih jutarnjih sati, terali ih da šamaraju i udaraju jedni druge, da se pretvaraju kako imaju seksualne odnose jedni s drugima i primoravali ih na fizički rad. Zatvorenici su osim toga bili primoravani da prisustvuju i slušaju dok su drugi zatvorenici bili fizički zlostavljani. Maltretirani su i prećeno im je nasiljem ili smrću. Zbog toga su živeli u stalnom strahu

da će u bilo kom trenutku biti fizički zlostavljani ili čak ubijeni. „Brojali smo minute do trenutka kada ćemo umreti“, rekao je jedan od njih kada je svedočio o atmosferi terora i strahu za svoju bezbednost.

25. Tokom saslušavanja, pripadnici OVK su neke zatvorenike naročito surovo tukli i zlostavljali na druge načine: udarali su ih pendrecima i bejzbol palicama po celom telu, šutirali ih, udarali pesnicama, sekli noževima, nanosili im opekotine cigaretama i stavljali im so na rane. U neke zatvorenike je i pucano. Od takvog zlostavljanja imali su podlive, bili su obliveni krvlju, nisu mogli da stoje, a nekad su gubili svest. Jedan svedok je izjavio, citiram: „Ne znam koliko sam se puta u stvari onesvestio;“ „Polili bi me vodom po licu da se osvestim, ali ja bih opet izgubio svest. I tako se nastavilo celu noć“, kraj citata.

26. Zatvorenike je premlaćivalo više pripadnika OVK, među kojima su bili i g. Šalja, Sabit Geci i Džemšit Krasnići. Smenjivali su se dok su tukli zatvorenike. Jedan svedok je opisao kako su bili koordinisani, citiram: „Dok me je jedan tukao, morao sam da odgovaram na pitanja drugoga. Kada bih odgovorio, sledeći bi rekao zašto mu ne odgovaram na pitanje. [...] Nikako nisam uspevao da završim s odgovorom pre nego što mi neko drugi postavi sledeće i počne da me tuče“, kraj citata.

27. Fizičko i psihičko zlostavljanje, zajedno s nehumanim uslovima zatvaranja, na zatvorenike su ostavili trajne posledice, kako fizičke, tako i psihičke: povrede glave, opekotine, prelome udova i polomljene zube, uporan i jak bol u celom telu, osećaj stida, straha (na primer, od odlaska na posao ili izlaska iz kuće bez pratnje), osećaj da nisu bezbedni (oni sami ili članovi porodice) i posttraumatski stresni poremećaj (sa simptomima kao što su noćne more, ponovno proživljavanje traumatičnih događaja i nevoljna traumatična sećanja).

28. *Ubistvo*. I na kraju, prelazim na tačku 4, ubistvo. Panel je na osnovu dokaza zaključio da je 4. juna 1999. ili približno tog datuma grupa pripadnika OVK, među kojima su bili g. Šalja i Džemšit Krasnići, surovo zlostavljala jednog od zatvorenika (žrtvu ubistva iz optužnice), kog je g. Krasnići ustrelio u nogu vatrenim oružjem.

Gospodin Šalja je učestvovao u zlostavljanju tog zatvorenika pre nego što je ovaj ustreljen, pa čak i nakon toga.

29. Od zlostavljanja i strelne rane taj zatvorenik, žrtva ubistva iz optužnice, bio je u podlivima po celom telu. Nije mogao da hoda ili mokri, a strelne rane na nozi obilno su krvarile jer je arterija bila potpuno razneta. Lekar je preporučio da se žrtva odvede u bolnicu u Kukešu jer inače neće preživeti. Međutim, jedan od pripadnika OVK koji je bio zadužen za zatvorenike u fabrici metala u Kukešu to nije dopustio, rekavši, citiram: „Nismo ga toliko zlostavljali da bismo ga posle slali u bolnicu“, kraj citata.

30. Nakon užasne agonije, taj zatvorenik je od posledica strelnih rana i uskraćivanja odgovarajuće medicinske pomoći, preminuo narednog dana, približno 5. juna 1999, dok je još uvek bio zatvoren u fabrici metala u Kukešu.

31. *Kontekst.* Pre nego što pređem na učešće g. Šalje u izvršenju krivičnih dela, reći ću par reči o (i) postojanju oružanog sukoba u čijem su kontekstu ta krivična dela izvršena, kao i o (ii) tome da su izvršiocima znali da je taj sukob postojao. Panel je zaključio da su krivična dela iz optužnice izvršena u kontekstu nemeđunarodnog oružanog sukoba između OVK i srpskih snaga. Gospodin Šalja i pripadnici OVK koji su bili u fabrici metala u Kukešu bili su svesni okolnosti koje su ukazivale na postojanje nemeđunarodnog oružanog sukoba. Oni su takođe bili svesni da žrtve imaju status lica koja ne učestvuju aktivno u neprijateljstvima jer su bila zatvorena u fabrici metala u Kukešu.

UČEŠĆE G. ŠALJE U IZVRŠENJU KRIVIČNIH DELA IZ OPTUŽNICE

32. Prelazim sad na učešće g. Šalje u izvršenju krivičnih dela koja mu se stavljaju na teret.

33. Panel je na osnovu dokaza zaključio da je g. Šalja, zajedno s drugim pripadnicima OVK, učestvovao u prebacivanju jednog zatvorenika pod stražom u fabriku metala u Kukešu.

34. Pored toga, g. Šalja je, zajedno s drugim pripadnicima OVK, među kojima su Sabit Geci i Džemšit Krasnići, u dva navrata učestvovao u saslušavanju i zlostavljanju nekolicine zatvorenika. Gospodin Šalja je bio taj koji je prvi počeo da tuče neke zatvorenike. Svedoci se naročito sećaju njegove brutalnosti. Jedan od zatvorenika rekao je da ga je g. Šalja tukao palicom za bejzbol i gumenim pendrekom, i to po celom telu, pa i po glavi. Dok ga je tukao, g. Šalja ga je optuživao da je „špijun“. Osim toga, g. Šalja je zatvorenicima naređivao da tuku jedan drugog, iz čega se može zaključiti da je imao izvesna ovlašćenja kada je reč o zlostavljanju zatvorenika u fabrici metala u Kukešu. Jednog zatvorenika g. Šalja je saslušavao sa ciljem da od njega dobije priznanje.

35. Jedan od svedoka je ispričao da dok je bio zatvoren u fabrici metala g. Šalja mu je u jednom trenutku rekao, citiram: „Ubićemo te. Pogubićemo te“, kraj citata.

36. Činjenica da je g. Šalja lično učestvovao u prebacivanju jednog zatvorenika u fabriku metala u Kukešu i da je u više navrata učestvovao u saslušavanju i zlostavljanju zatvorenika, kao i činjenica da je znao da se u fabrici drže zatvorenici, pokazuju da je on s umišljajem učestvovao u lišenju slobode tih lica i da je znao da oni tokom zatvoreništva ne uživaju nikakva osnovna prava. Osim toga, g. Šalja nije imao objektivnih osnova da smatra da je iz bezbednosnih razloga bilo apsolutno neophodno zatvoriti ta lica. Na primer, g. Šalja je bio prisutan kad su nekim zatvorenicima, među kojima je bio i zatvorenik – žrtva ubistva iz optužnice, tokom batinanja upućivane optužbe. Štaviše, on je i lično optuživao neke zatvorenike. To znači da je on bio u potpunosti svestan toga da ti ljudi nisu zatvoreni u fabrici metala u Kukešu po konkretnim optužbama, odnosno da njihovo zatvaranje nije bilo apsolutno neophodno iz bezbednosnih razloga.

37. To što je g. Šalja lično učestvovao u saslušavanju i zlostavljanju nekolicine zatvorenika takođe pokazuje da je on zatvorenicima umišljajno nanosio težak bol ili patnju sa ciljem da od njih dobije informacije ili priznanje, ili sa ciljem da ih kazni, zastraši, prinudi i/ili diskriminiše na političkoj osnovi.

38. Panel je zaključio i da je g. Šalja imao umišljaj da ubije. Na to ukazuje nekoliko faktora: (i) način na koji je tukao zatvorenike (na primer, udarao ih je po glavi palicom za bejzbol i gumenim pendrekom); (ii) to što je jednom zatvoreniku izričito rekao, citiram: „Ubiceemo te. Pogubiceemo te“, kraj citata; (iii) to što je bio prisutan kad su drugi pripadnici OVK pištoljima tukli zatvorenike ili čak pucali u njih, kao u slučaju žrtve ubistva iz optužnice; (iv) to što je bio prisutan kad su zatvorenici izlagani ekstremnom nasilju i što ih je video da krvare, na primer u predelu glave, da ne mogu da se drže na nogama i da gube svest; i (v) to što je nastavio da učestvuje u zlostavljanju zatvorenika, uključujući i žrtvu ubistva iz optužnice čak i nakon što je taj zatvorenik bio ustreljen i obilno krvario.

39. Sada ću preći na pravne zaključke panela. Panel zaključuje da su ostvarena sva osnovna obeležja ratnih zločina proizvoljnog lišenja slobode (tačka 1), mučenja (tačka 3) i ubistva (tačka 4). Što se tiče ratnog zločina surovog postupanja (tačka 2), panel napominje da su činjenice na kojima se zasniva optužba za surovo postupanje iste kao i činjenice na kojima se zasniva optužba za mučenje. S obzirom na to da mučenje predstavlja šire krivično delo u odnosu na surovo postupanje, optužba za surovo postupanje u potpunosti je konsumirana optužbom za mučenje, pa panel tačku 2 nije dalje razmatrao.

40. Kada je reč o prirodi učešća optuženog u ovim krivičnim delima i vidu krivične odgovornosti, panel zaključuje da g. Šalja snosi individualnu krivičnu odgovornost za ratne zločine proizvoljnog lišenja slobode, mučenja i ubistva učestvovanjem u osnovnom obliku udruženog zločinačkog poduhvata.

41. Učesnici u ovom udruženom zločinačkom poduhvatu, među kojima su Džemšit Krasnići, drugi pripadnici vojne policije OVK, Sabit Geci i drugi pripadnici OVK, imali su zajednički cilj da proizvoljno lišavaju slobode, saslušavaju, muče i ubijaju zatvorenike u fabrici metala u Kukešu za koje su smatrali da saraduju sa srpskim vlastima, da su povezani s tim vlastima ili ih podržavaju, odnosno zatvorenike za koje su mislili da nedovoljno podržavaju aktivnosti OVK. Učestvujući u prebacivanju,

saslušavanju i zlostavljanju zatvorenika u fabrici metala u Kukešu, g. Šalja je znatno doprineo sprovođenju zajedničkog cilja.

42. Gospodin Šalja je, zajedno s drugim učesnicima u udruženom zločinačkom poduhvatu, delovao u okviru zajedničkog umišljaja da se izvrše ratni zločini proizvoljnog lišenja slobode, mučenja i ubistva.

43. Zato panel, na osnovu dokaza sagledanih u celini, zaključuje da je, na osnovu članova 14(1)(c) i 16(1)(a) Zakona, g. Šalja van razumne sumnje kriv po tačkama 1, 3 i 4 potvrđene optužnice za izvršenje sledećih krivičnih dela: (i) proizvoljno lišenje slobode kao ratni zločin (tačka 1) izvršen nad najmanje osamnaest (18) lica približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999. u fabrici metala u Kukešu, (ii) mučenje kao ratni zločin (tačka 3) izvršen nad najmanje osamnaest (18) lica približno od 17. maja 1999. do 5. juna 1999. u fabrici metala u Kukešu i (iii) ubistvo kao ratni zločin (tačka 4) izvršen nad jednim (1) licem, 5. juna 1999. ili približno tog datuma u fabrici metala u Kukešu.

44. Sada ću preći na odluku o kazni. Pre nego što pročitam izreku presude, ukratko ću izneti šta je svrha kažnjavanja i koje je faktore panel uzeo u obzir da bi utvrdio odgovarajuću kaznu za krivična dela za koja g. Šalja snosi krivičnu odgovornost.

45. Panel podseća na to da su retribucija i prevencija prevashodna svrha kažnjavanja lica koje je oglašeno krivim za učinjeno krivično delo.

46. Osim toga, panel želi da istakne koliko je važno da se izvršiocima tih teških krivičnih dela, koja se tiču cele međunarodne zajednice, izvedu pred lice pravde i da se stane na put nekažnjivosti, makar i decenijama posle događaja o kojima se ovde sudi i uprkos opštoj i dugotrajnoj praksi zastrašivanja svedoka na Kosovu.

47. Kazna takođe mora odražavati zahtev za ostvarivanje pravde za lica koja su, direktno ili indirektno, žrtve krivičnih dela. Još jedna važna svrha kažnjavanja jeste da se uvažavaju bol i patnja naneti žrtvama i društvu u celini.

48. Osim toga, svrha kazne koju će izreći panel jeste da se jasno stavi do znanja da se pravila međunarodnog humanitarnog prava moraju poštovati svuda i u svim okolnostima.

49. Na kraju, panel smatra da sprovođenje načela jednakosti pred zakonom predstavlja dodatnu svrhu kažnjavanja u ovom predmetu.

50. Da bih te ocene panela stavila u pravi kontekst, podsetiću na zahteve koje su iznele strane u postupku. Specijalizovani tužilac je zatražio da se g. Šalji izrekne jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 28 godina za njegovo sveukupno kažnjivo ponašanje. Odbrana je pak tvrdila da kazna, u slučaju osude, mora biti pravična i srazmerna i u sebi nositi određenu poruku ljudskosti. Zastupnik žrtava nije precizirao visinu tražene kazne za svaku pojedinačnu optužbu, ali je rekao da bi kazna morala biti „veoma visoka“.

51. Prilikom odmeravanja kazne panel je imao u vidu sledeće faktore: (i) težinu krivičnih dela i njihove posledice, (ii) lični doprinos osuđenog lica izvršenju krivičnih dela, (iii) lične prilike osuđenog lica i (iv) eventualne olakšavajuće ili otežavajuće okolnosti povezane s tim faktorima.

52. Što se tiče težine krivičnih dela, panel je smatrao da je proizvoljno lišenje slobode po svojoj prirodi teško krivično delo zato što se njime žrtve izlažu i drugim kršenjima ljudskih prava, da mučenje predstavlja atak na ljudsko dostojanstvo, bezbednost i duševno i telesno zdravlje, a da je ubistvo samo po sebi jedno od najtežih krivičnih dela, pošto je vrednost koja se štiti – sam ljudski život.

53. U ovom predmetu osamnaestoro (18) lica držano je u zatvoreništvu u fabrici metala u Kukešu u nehumanim i ponižavajućim uslovima, redovno je fizički i psihički zlostavljano i živelo u stalnom strahu da će u bilo kom trenutku biti fizički zlostavljano ili čak ubijeno. Ti ljudi bili su prisiljeni da gledaju i slušaju fizičko zlostavljanje drugih zatvorenika i videli su druge zatvorenike oblivene krvlju i u modricama, oteklih udova ili slomljenih zuba. Zatvorenik – žrtva ubistva iz optužnice preminuo je u

zatvoreništvu u fabrici metala u Kukešu od posledica strelnih rana i uskraćivanja adekvatne medicinske nege. Ostali zatvorenici bili su prinuđeni da gledaju užasnu agoniju tog čoveka pre nego što je preminuo.

54. Što se tiče posledica krivičnih dela, panel napominje da su žrtve, usled proizvoljnog lišenja slobode i mučenja, pretrpele trajne posledice fizičkih i psihičkih trauma, koje sam navela ranije. Neke od žrtava više nisu u stanju da zarađuju za život, izdržavaju porodicu ili da ponovo steknu finansijsku nezavisnost. Panel je takođe uzeo u obzir posledice koje je smrt zatvorenika ostavila na ljude koji su bili očevici zlostavljanja i smrti tog čoveka, kao i posledice koje je to imalo na članove njegove porodice.

55. Panel je, osim toga, uzeo u obzir dve otežavajuće okolnosti, naime, to što je mučenje izvršeno uz izuzetnu surovost i što su žrtve bile posebno osetljive ili bespomoćne.

56. Iz navedenih razloga panel je ocenio da se u ovom predmetu rešavalo o teškim krivičnim delima.

57. Što se tiče ličnog doprinosa g. Šalje krivičnim delima, panel napominje da je g. Šalja imao aktivnu ulogu u grupi pripadnika OVK koji su proizvoljno lišili slobode, mučili i ubijali zatvorenike u fabrici metala u Kukešu. On je u okviru OVK u fabrici metala u Kukešu imao izvestan stepen samostalnosti i ovlašćenja, iako formalno nije imao komandnu ulogu. Pored toga, panel podseća da je g. Šalja lično i umišljajno zlostavljao neke zatvorenike u fabrici metala u Kukešu.

58. Zato je panel ocenio da je g. Šalja imao umišljaj i u velikoj meri lično doprineo izvršenju predmetnih krivičnih dela.

59. I na kraju, što se tiče ličnih prilika g. Šalje, iako prihvata da je g. Šalja tokom sukoba proživeo teške trenutke, panel tome ne pridaje veliki značaj. Panel nije ustanovio nikakve druge lične prilike koje bi opravdale umanjivanje kazne.

60. Ovo je bio rezime zaključaka panela.

Sada ću saopštiti odluku o krivici.

61. Gospodine Šalja, molim Vas, ustanite.

62. U ime naroda Kosova, iz razloga izloženih u presudi i pročitanoj sažetku, nakon razmatranja svih dokaza i argumenata strana u postupku i zastupnika žrtava, na osnovu članova 43 i 44 Zakona i pravila 158, 159 i 163 Pravilnika, panel Vas, g. Pjeter Šalja, **OGLAŠAVA KRIVIM** za sledeća krivična dela:

- a) tačka 1, proizvoljno lišenje slobode kao ratni zločin po članu 14(1)(c) i članu 16(1)(a) Zakona (na osnovu učestvovanja u osnovnom obliku udruženog zločinačkog poduhvata),
- b) tačka 3, mučenje kao ratni zločin po članu 14(1)(c)(i) i članu 16(1)(a) Zakona (na osnovu učestvovanja u osnovnom obliku udruženog zločinačkog poduhvata), i
- c) tačka 4, ubistvo kao ratni zločin po članu 14(1)(c)(i) i 16(1)(a) Zakona (na osnovu učestvovanja u osnovnom obliku udruženog zločinačkog poduhvata).

Panel Vas **OSLOBAĐA OPTUŽBE** po tački 2, za ratni zločin surovog postupanja.

Sada ću saopštiti odluku o kazni.

63. Gospodine Šalja, pošto ste oglašeni krivim za više krivičnih dela, panel je, u skladu s pravilom 163(4) Pravilnika, odmerio kaznu za svaku optužbu po kojoj ste osuđeni. Najpre ću pročitati kazne za svako pojedinačno delo, a potom izreći jedinstvenu kaznu za Vaše sveukupno kažnjivo postupanje.

64. Ovaj panel je odredio sledeće pojedinačne kazne:

- (i) kaznu zatvora u trajanju od šest (6) godina za ratni zločin proizvoljnog lišenja slobode (tačka 1),

- (ii) kaznu zatvora u trajanju od šesnaest (16) godina za ratni zločin mučenja (tačka 3) i
- (iii) kaznu zatvora u trajanju od osamnaest (18) godina za ratni zločin ubistva (tačka 4).

Ovaj panel Vas osuđuje na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od osamnaest (18) godina, u koju se uračunava vreme koje ste proveli u pritvoru.

65. Gospodine Šalja, možete da sednete.

Služba Sekretarijata će sada dostaviti presudu u elektronskom formatu.

66. Gospodinu Šalji će danas biti uručen overen pismeni otpравak presude na engleskom jeziku. Presuda na albanskom jeziku biće mu uručena kada bude spremna, a strane u postupku i zastupnik žrtava po potrebi mogu da se obrate Sekretarijatu u vezi s ovim pitanjem. Panel će u odgovarajućem roku izdati javnu redigovanu verziju prvostepene presude.

67. I na kraju, panel podseća da zadržava nadležnost u ovom predmetu kako bi u odgovarajućem roku izdao nalog o reparacijama, u skladu s članovima 22(8) i 44(6) Zakona, u kom će odrediti odgovarajuće reparacije žrtvama.

Sednica je završena.